

Mishnah Yadayim, chapter 3

משנה ידיים פרק ג

(1) If a person puts his hands inside a house smitten with leprosy, his hands become impure in the first degree [the house smitten with leprosy is an *av hatumah*, and therefore, according to Rabbi Akiva, conveys impurity of the first degree to the hands which in turn will cause a second degree defilement to food which will in turn cause a third degree disqualification of *terumah*]. This is the opinion of Rabbi Akiva.

But the Sages say: His hands become impure [only] in the second degree. Whatever conveys impurity to the garments at the time when he touches [the impurity, i.e., if one touches any of the impure items specified in Zavim 5:7; e.g., the saliva of a *zav*] conveys a first degree of impurity to the hands [although he who had come into contact with such impurity does not convey further impurity to a man]. This is the opinion of Rabbi Akiva. But the Sages say: In such a case he conveys a second degree of impurity. They said to Rabbi Akiva, Where do we find anywhere that the hands become impure in the first degree? He said to them, But how is it possible for them to become impure in the first [place in the first] degree without his whole body becoming impure [for to suffer a first grade impurity one must have contracted it from an *av hatumah*; but if the hands had come into contact with such a grade of impurity, the whole body becomes impure] except for this case [which is an exception]? Foodstuffs and vessels which have been rendered impure by liquids convey a second degree of impurity

רבנו עובדיה מברטנורא

ג המכניס ידיו לבית המנוגע ידיו תחלות. פוסל אחד בחולין, דראשון עושה שני בחולין. ומטמא אחד ופוסל אחד בתרומה. ומטמא שנים ופוסל אחד בקודש: כל המטמא בגדים בשעת מגעו. כגון זובו של זב ורוקו וכל הני דתנן בפרק בתרא דזבים, שהנוגע בהן מטמא בגדים בשעת מגעו: וכי היאך אפשר להם להיות תחלה. שאין ראוי להיות תחלה אלא הנוגע באב הטומאה. ואם נגע בידיו באב הטומאה, נטמא כל גופו. הלכך אין בידי למצוא [לכנס] ידיים תחילה, חוץ מהמכניס ידיו לבית המנוגע, שאם הכניס ידיו לא נטמא כולו. והמטמא בגדים בשעת מגעו, שאף על פי שהוא חשוב אב הטומאה לטמא בגדים ולעשות ראשון ושני, אינו חשוב אב הטומאה לטמא אדם, אבל מטמא את

א המכניס ידיו לבית המנוגע, ידיו תחלות, דבברי רבי עקיבא. וחכמים אומרים, ידיו שניות. כל המטמא בגדים בשעת מגעו, מטמא את הידים להיות תחלות, דבברי רבי עקיבא. וחכמים אומרים, להיות שניות. אמרו לו לרבי עקיבא, היכן מצינו שהידיים תחלה בכל מקום. אמר להם, וכי היאך אפשר להן להיות תחלה אלא אם כן נטמא גופו, חוץ מזה, האכלין והכלים שנטמאו במשקין, מטמאין את הידים להיות שניות,

to the hands. This is the opinion of Rabbi Yehoshua. But the Sages say: That which has been rendered impure by an *av hatumah* conveys impurity to the hands, but that which has been rendered impure by a *vlad hatumah* [e.g., liquids] does not convey impurity to the hands. Rabban Shimon ben Gamliel says: It once happened that a certain woman came before my father and said to him: "My hands protruded into the air space inside an earthenware vessel [which had been rendered impure]." He said to her:

"My daughter, what was the cause of its impurity [was it rendered impure by an *av hatumah* or by a *vlad hatumah*, such as liquid]?" But I did not hear what she said to him. The Sages said: The matter is clear [by the mere fact that he questioned her]. That which has been rendered impure by an *av hatumah* conveys impurity to the hands, but if by a *vlad hatumah*, it does not convey impurity to the hands.

(2) Everything which renders *terumah* unfit [*terumah* is disqualified and rendered unfit by anything which has a minimum of a second degree of impurity (see Zavim 5:12 and the enumeration in the eighteen decrees of the School of Shammai, Shabbat 14a), and] will convey a second degree of impurity to the hands. One [unwashed] hand can convey impurity to the other hand. These [both statements] are the opinion of Rabbi Yehoshua. But the Sages say: That which is a second degree of impurity cannot convey a second degree of impurity [and thus will not convey defilement to the second hand]. He said to them: But do not

הידיים שנגעו בו להיות תחילות. ואין הלכה כרבי עקיבא: את שנטמא באב הטומאה. כלומר, אוכלים וכלים שנטמאו באב הטומאה: מטמאין את הידיים. ולא אוכלים וכלים שנטמאו במשקין דאין שני עושה שני. והלכה כחכמים: במה היתה הטומאה. של תנור, באב הטומאה או במשקה: ב כל הפוסל את התרומה. דהיינו שני לטומאה, שהוא פוסל שלשי בתרומה: היד מטמאה את חברתה. מי שהיתה ידו אחת טמאה ונגעה בידו האחרת טהורה, נטמאת, וחזרו שתיהן טמאות: והלא כתבי הקודש. שגזרו עליהן להיות שני לטומאה ופוסלים את התרומה, והם מטמאין את הידיים

דברי רבי יהושע. וחכמים אומרים, את שנטמא באב הטמאה, מטמא את הידיים. בולד הטמאה, אינו מטמא את הידיים. אמר רבן שמעון בן גמליאל, מעשה באשה אחת שפאת לפני אבא, אמרה לו, נכנסו ידי לאויר כלי חרש. אמר לה, (בתי), ובמה היתה טמאתה, ולא שמעתי מה אמרה לו. אמרו חכמים, מבאר הדבר, את שנטמא באב הטמאה, מטמא את הידיים. בולד הטמאה, אינו מטמא את הידיים: ב כל הפוסל את התרומה, מטמא את הידיים להיות שניות. הך מטמאה את חברתה, דברי רבי יהושע. וחכמים אומרים, אין שני עושה שני. אמר

[scrolls of] Holy Scriptures which are a second degree of impurity render impure the hands [as well]? [One of the eighteen decrees enacted by the School of Shammai was that the Holy Scriptures rendered *terumah* unfit on coming into contact with it; the reason

להם, והלא כתבי הקודש שניים מטמאין את הידיים. אמרו לו, אין דנין דברי תורה מדברי סופרים, ולא דברי סופרים מדברי תורה, ולא דברי סופרים מדברי סופרים: ג רצועות תפלין עם התפלין, מטמאות את הידיים. רבי שמעון אומר, רצועות תפלין אינן מטמאות

being, that the priests stored the *terumah* side by side with the scrolls of the Holy Scriptures, with the result, that the mice, which gnawed the *terumah*, nibbled also at the scrolls. The object of this decree was to prevent this desecration. Scrolls of the Holy Scriptures were thus declared to be in the second degree of impurity so as to render *terumah* unfit by contact with the scrolls (See Shabbat 14a). In order to ensure that the Holy Scriptures would not be touched by bare hands, it was further enacted that hands which touched a scroll of the Scriptures became impure in the second degree, and therefore rendered *terumah* unfit.] They said to him, The laws of Torah may not be argued from the laws of scribes, nor may the laws of scribes be argued from the laws of Torah, nor may the laws of the scribes be argued from [other] laws of the scribes. [The “scribes,” i.e., Shlomoh, enacted that hands must be purified since they convey impurity. The scribes, i.e., the Rabbis, enacted that the Holy Scriptures convey impurity. Hence, one cannot deduce that, just as in the case of the Holy Scriptures, a second degree of impurity conveys a second degree of impurity, so in the case of other defilements, a second degree of impurity conveys a second degree.]

(3) The straps of the *tefillin* [when connected] to *tefillin* render impure the hands [the *tefillin* contain four sections of the Pentateuch. The Sages thus extend the principle that hands which have touched the Holy Scriptures render *terumah* unfit]. Rabbi Shimon says: The straps of the *tefillin* do not render impure the

רבנו עובדיה מברטנורא

הנוגעות בהן לעשותן שניות, אלמא שני עושה שני: ולא דברי סופרים מדברי סופרים. וטומאת ידיים בכל הטומאות מדברי סופרים היא, דשלמה תיקן עירובין וידיים וכתבי הקודש שמתמאין את הידיים נמי מדברי סופרים מ"ח דבר שגזרו בו ביום. ואין דנים זו מזו לומר כשם שמצינו בכתבי הקודש ששני עושה שני, הכי נמי בשאר טומאות יהיה שני עושה שני, דמאי דתקון תקון, מאי דלא תקון לא תקון. ואין הלכה כר' יהושע: ג רצועות של תפלין מטמאות את הידיים. דכשגזרו על הידיים הבאות מחמת ספר שפוסלות את התרומה, גזרו נמי על הידיים שנגעו ברצועות של תפלין: ר' שמעון

hands [even when connected to *tefillin* (Tiferet Yisrael)].

(4) The margin of a scroll [of a Book of the Holy Scriptures] which is above [the writing on the scroll. The width of this margin, must be three fingerbreadths] or below, [the width of

the margin below, must be one handbreadth], or [the margin] at the beginning [i.e., the beginning of the scroll. There must be a margin sufficient, for winding round the circumference of the entire scroll, when rolled up just like a *mezuzah*, which is rolled from its end to its beginning. This margin thereby serves as a cover around the entire scroll. We are referring here to scrolls which do not have “rollers” and separate cloth or metal covers such as we have in the synagogue], or at the end [i.e., there must also be a margin at the end of the scroll sufficient around the rod that will be sewed to the end of the scroll. All these margins, when touched], render the hands impure. Rabbi Yehudah says: The margin at the end does not render impure [the hands] until it has a rod [around which to roll the scroll; Rabbi Yehudah is of the opinion that, until then, the margin at the end has no holiness attached to it, since it can be cut away if desired].

(5) A scroll [of the Pentateuch] on which the letters were erased and eighty-five letters remained, as many [letters] as are in the section beginning, “And it came to pass when the ark set forward ...”. [(Numbers 10:35-36) These two verses are considered to constitute a separate complete Book] renders impure the hands. A single sheet [of a Pentateuch scroll] on which there are written

את הידיים: ד גליון שבספר, שמלמעלן
ושמלמטן שבתחלה ושבסוף, מטמאין את
הידיים. רבי יהודה אומר, שבסוף אינו מטמא,
עד שיעשה לו עמוד: ה ספר שנמחק ונשתיר
בו שמונים וחמש אותיות כפרשת ויהי בנסע
הארץ, מטמא את הידיים. מגלה שכתוב בה

רבנו עובדיה מברטנורא

אומר כו'. ואין הלכה כר' שמעון: **ד שמלמעלן ושמלמטן.** שצריך שיניח פניו בלא כתיבה למעלה
מן הדף שלש אצבעות ולמטה טפח: **שבתחלה ושבסוף.** בתחילת הספר צריך שיניח פניו כדי לגלול
כל הספר, כלומר כשיעור היקף של כל הספר, שהספר מסופו לתחילתו הוא נגלל, דומיא דמזוזה
דכורכים אותה מאחד כלפי שמע. ובסופו כדי לגול עמוד. ודוקא כשאינ שם אלא תורה לבדה, צריך
לעשות כן. אבל המדביק תורה נביאים וכתובים ביחד, צריך לגול כל הספר בסופו, וכדי לגול עמוד
בתחילתו. שאם הוא גוללו לתחילתו, נמצאת תורה מבחוץ, וגנאי הוא שתיעשה תורה שומר לבניאים
וכתובים. ובהכי מירי הא דאמרינן בפרק קמא דבבא בתרא ועושה לו כדי לגול עמוד בתחילתו וכדי
היקף כל הספר בסופו: **ה כפרשת ויהי בנסוע הארון.** לפי שאותה פרשה היא חשובה כספר בפני

eighty-five letters, as many as are in the section beginning: "And it came to pass when the ark set forward," renders impure the hands. All the Holy Scriptures [i.e., not only the Books of the Pentateuch but also the Prophets and the Writings] render impure the hands. The Song of Songs and Ecclesiastes render impure the hands [since they are part of the Holy Scriptures]. Rabbi Yehudah says: The Song of Songs renders impure the hands, [since it was inspired by Divine Spirit,] but there is a dispute regarding Ecclesiastes [Ecclesiastes was inspired solely by the wisdom of Shlomoh

himself]. Rabbi Yose says: Ecclesiastes does not render the hands impure, but there is a dispute regarding the Song of Songs. Rabbi Shimon says: [The ruling regarding] Ecclesiastes is one of the leniencies of the School of Shammai [that it does not render impure the hands] and one of the stringencies of the School of Hillel [that it does]. Rabbi Shimon ben Azzai said: I received a tradition from the seventy-two [the Great Sanhedrin consisted of seventy-one members. Various suggestions have been made to account for the additional one member referred to in this Mishnah. According to Tosafot Sanhedrin 16b, beginning with the words "*ahad*," there was an additional member of the Sanhedrin known as the *Mufla*, i.e., the distinguished member of the Sanhedrin who was first in authority] elders on the day when they appointed Rabbi Elazar ben Azariah head of the academy see (Berakhot 27b) that the Song of Songs, and Ecclesiastes, render impure the hands. Rabbi Akiva said: Far be it! No man in Israel disputed regarding the Song of Songs [by saying] that it does not render impure the hands. For the whole world is not as worthy as the day on which the Song of Songs

שְׁמוֹנִים וְחֲמִשׁ אוֹתִיּוֹת כְּפָרֶשֶׁת וַיְהִי בְּנֶסֶעַ הָאָרֶן, מִטְּמֵא אֶת הַיָּדִים. כָּל כְּתָבִי הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאִין אֶת הַיָּדִים. שִׁיר הַשִּׁירִים וְקִהְלֶת מִטְּמֵאִין אֶת הַיָּדִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שִׁיר הַשִּׁירִים מִטְּמֵא אֶת הַיָּדִים, וְקִהְלֶת מִחֻלָּקָתָא. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, קִהְלֶת אֵינוֹ מִטְּמֵא אֶת הַיָּדִים וְשִׁיר הַשִּׁירִים מִחֻלָּקָתָא. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, קִהְלֶת מְקַלִּי בֵּית שְׁמַאי וּמַחְמִירִי בֵּית הֵלֵל. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן עֲזַאי, מְקַבֵּל אֲנִי מִפִּי שְׁבָעִים וּשְׁנַיִם זָקֵן בַּיּוֹם שֶׁהוֹשִׁיבוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בִּישֻׁבָּהּ, שֶׁשִּׁיר הַשִּׁירִים וְקִהְלֶת מִטְּמֵאִים אֶת הַיָּדִים. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, חֵס וְשָׁלוֹם, לֹא נִחְלַק אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל עַל שִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁלֹּא תִטְמֵא אֶת הַיָּדִים, שָׂאִין כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ כְּדָאי כְּיוֹם שֶׁנָּתַן בּוֹ שִׁיר הַשִּׁירִים

רבנו עובדיה מברטנורא

עצמו, וכך אמרו במדרש (והוא בגמרא שבת דף קטז. תוי"ט) חצבה עמודיה שבעה (משלי ט) אלו שבעה ספרי תורות, שספר וידבר נחלק לשלשה חלקים, וארבעה ספרים אחרים, הרי שבעה: **מגלה שכתוב בה.** כלומר יריעה של ספר תורה כיון שנכתב בה שמונים וחמש אותיות, נתקדשה ומטמאה

was given to Israel; for all the writings are holy, but the Song of Songs is the holy of holies. Rather, if they had a dispute, they had one only regarding Ecclesiastes. Rabbi Yohanan ben Yehoshua, the son of the father-in-law

of Rabbi Akiva, said in accordance with the words of [Rabbi Shimon] Ben Azzai: They [indeed] disputed [both regarding the Song of Songs and Ecclesiastes], and so they [also] reached a decision [that both, render impure the hands].

רבנו עובדיה מברטנורא

את הידיים: קהלת אינו מטמא את הידיים. מפני שחכמתו של שלמה היא ולא ברוח הקודש נאמרה: כדברי בן עזאי כך נחלקו וכן גמרו. וכן הלכה:

לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכֹּל הַכְּתוּבִים קֹדֶשׁ, וְשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים. וְאִם נִחְלְקוּ, לֹא נִחְלְקוּ אֶלָּא עַל קֹהֶלֶת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן יְהוֹשֻעַ בֶּן חֲמִיו שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, כְּדִבְרֵי בֶן עֲזַאי כִּדְ נִחְלְקוּ וְכֵן גָּמְרוּ: